

процесуального, та поступово охоплюють й інші службові відносини на флоті. Дослідження подальшого розвитку військово-морського статутного права має стати підґрунтям для окремих наукових досліджень.

Література:

1. Byrn J. D. *Naval courts martial, 1793-1815*. Farnham, Surrey : Ashgate, 2009. 816 p.
2. Eder M. *Crime and punishment in the Royal Navy of the Seven Years' War, 1755-1763*. Aldershot, Hampshire : Ashgate, 2004. 200 p.
3. Lambert A. *Great Britain and Maritime Law: From the Declaration of Paris to the era of Total War*. New York : Routledge, 2004. 28 p.
4. Morton C. W. *Sea trials*. New York : St. Martin's Press, 1999. 280 p.
5. Siegel J. M. *Origins of the Navy Judge Advocate General's Corps: a history of legal administration in the United States Navy, 1775 to 1967*. Washington, DC: U.S. Navy, 1997. 921 p.
6. Valle J. E. *Rocks & shoals : naval discipline in the age of fighting sail*. Annapolis : Naval Institute Press, 1980. 341 p.
7. Charles II, 1661: An Act for the Establishing Articles and Orders for the regulateing and better Government of His Majesties Navies Ships of Warr & Forces by Sea. *Statutes of the Realm: Volume 5, 1628-80*. URL: <https://www.british-history.ac.uk/statutes-realm/vol5/pp311-314>
8. Legislation on naval discipline. *The Royal Navy*. URL: <https://www.pdavis.nl/NDA.htm>
9. The 1749 Naval Act. *Legislation on naval discipline*. URL: <https://www.pdavis.nl/NDA1749.htm>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-125>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ ТА ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Воєводін Ігор Сергійович

*викладач кафедри міжнародного і європейського права
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Незважаючи на той факт, що право людини на здорове довкілля закріплено у конституціях 32-х держав-членів Ради Європи, регіональної

угоди або домовленості про визнання такого права на загальноєвропейському рівні досі не існує. Європейська конвенція з прав людини 1950 р. та додаткові протоколи до неї не містять жодних конкретних посилань на захист навколишнього середовища і пов'язаних з ним прав людини [1].

У вересні 2021 р. Парламентська асамблея Ради Європи (далі – ПАРЄ) прийняла резолюцію 2396 (2021) «Закріплення права на здорове довкілля: необхідність активізації дій з боку Ради Європи», у якій закликала до створення на основі рекомендацій Організації Об'єднаних Націй нової амбітної законодавчої бази як на національному, так і на європейському рівнях задля того, щоб закріпити право на безпечне, чисте, здорове та стале довкілля. У резолюції, заснованій на доповіді представника Комітету Ради Європи з соціальних питань, охорони здоров'я та сталого розвитку С. Муткіна, ПАРЄ закликала до прийняття додаткового протоколу до Європейської конвенції з прав людини (проект тексту якого було представлено у Рекомендації 2211 (2021)) [2], який би закріпив таке право в законодавстві усіх держав, які його ратифікували. Такий юридично-обов'язковий документ надав би Європейському суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) беззаперечну правову основу для винесення рішень щодо порушень прав людини внаслідок негативного впливу навколишнього середовища на здоров'я, гідність та життя людини. Це, також, полегшило б процес подання скарг для жертв правопорушень, а також діяло б як превентивний механізм, що доповнює існуючу прецедентну практику ЄСПЛ. Крім того, ПАРЄ підтримує розробку додаткового протоколу до переглянутої Європейської соціальної хартії 1996 р. про право на безпечне, чисте, здорове та стале довкілля. Хартія та Конвенція є двома взаємодоповнюючими та взаємозалежними системами, кожна з яких має свої особливості, що зумовлює потребу в окремих додаткових протоколах [1].

Ініціатива ПАРЄ була розглянута Комітетом міністрів Ради Європи, який має вирішальне слово щодо прийняття додаткових протоколів. У своїй відповіді від 27.09.2022 р. Комітет наголосив на тому, що положення Європейської конвенції з прав людини 1950 р. та Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р. вже надають екологічним правам людини опосередкований захист через інші права, що закріплені у цих міжнародно-правових актах. Комітет міністрів доручив Керівному комітету з прав людини вивчити можливу подальшу роботу в цій сфері, включаючи підготовку дослідження щодо доцільності розробки міжнародно-правових актів з прав людини та навколишнього середовища [3].

Слід зазначити, що раніше ПАРЄ вже неодноразово закликала до дій щодо закріплення екологічних прав людини, зокрема в Рекомендації 1614 (2003) «Навколишнє середовище і права людини» [4] та Рекомендації 1885 (2009) «Підготовка проекту додаткового протоколу до Європейської

конвенції з прав людини щодо права на здорове довкілля» [5], але Комітет міністрів не вжив жодних заходів щодо цих пропозицій.

Існуюча прецедентна практика ЄСПЛ передбачає непрямий захист права на здорове довкілля шляхом притягнення до відповідальності за екологічні порушення, які одночасно призводять до порушення інших прав людини закріплених у Європейській конвенції з прав людини 1950 р. ЄСПЛ виніс рішення щодо близько 300 справ пов'язаних із навколишнім середовищем, застосовуючи такі поняття, як втручання в право на життя, право на повагу до приватного та сімейного життя, недоторканість житла, право на справедливий суд і доступ до суду, право отримувати та передавати інформацію та ідеї, право на ефективний засіб правового захисту та право на мирне володіння своїм майном до широкого кола питань, включаючи забруднення, техногенні чи природні катастрофи та доступ до екологічної інформації [6].

Як приклад можна навести рішення у справі *Tătar v. Romania* 2009 року. Василь і Пол Тетар, батько і син, жили біля золотих копалень у місті Бая-Маре (Румунія) де 30 січня 2000 р. після прориву дамби на шахті стався великий розлив ціаніду, що використовувався у процесі видобутку золота. Отрута потрапила у водні шляхи Центральної Європи – від Тиси до Дунаю. За оцінками Угорщини, в результаті витоку загинуло 1000 тонн риби. Після аварії румунський уряд видав нові екологічні дозволи компанії, що працює в Бая-Маре, і дозволив фірмі продовжувати зберігати хімікати у водосховищі, де була прорвана дамба.

Василе Тетар вважав, що зберігання та використання ціаніду компанією загрожує здоров'ю місцевих жителів, а його син захворів на астму через токсичне забруднення. ЄСПЛ постановив, що мало місце порушення статті 8 Європейської конвенції з прав людини, зазначивши, що органи влади Румунії не виконали свого обов'язку оцінити у достатній мірі ризики, які могла спричинити діяльність компанії, яка керує шахтою, і вжити відповідних заходів для захисту прав зацікавлених осіб на повагу до їхнього приватного життя та житла, а в більш загальному плані – їхнього права на здорове та захищене навколишнє середовище. На думку суду, представники громадськості повинні були отримати інформацію про потенційні ризики та мати право брати участь у процесі прийняття рішень щодо екологічних питань. Натомість їм було відмовлено в доступі до висновків ключових розслідувань і досліджень [7].

Таким чином, можна констатувати, що питання про закріплення на загальноєвропейському рівні права людини на здорове та сприятливе навколишнє середовище залишається невирішеним на невизначений термін. Існуючі механізми Європейської конвенції про права людини 1950 р. та Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р. надають лише опосередкований, непрямий захист правам людини в екологічній сфері, у наслідок чого можуть виникати певні труднощі із тлумаченням та захистом зазначених прав.

Література:

1. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Resolution 2396 (2021)). URL: <https://pace.coe.int/pdf/658d3f594762736ba3c0f378798b2c9529cf4be34aa45a8c38616ecd18fa80c0/resolution%202396.pdf>
2. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Recommendation 2211 (2021)). URL: <https://pace.coe.int/en/files/29501/html>
3. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Reply to Recommendation 2211 (2021) adopted at the 1444th meeting of the Ministers' Deputies (27 September 2022)). URL: <https://pace.coe.int/pdf/a936c959236832f39371e62bcdbe87f64476ecd6002df00ab9761c3829a8e26f/doc.%2015623.pdf>
4. Environment and human rights (Recommendation 1614 (2003)). URL: <https://assem.bly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17131&lang=en>
5. Drafting an additional protocol to the European Convention on Human Rights concerning the right to a healthy environment (Recommendation 1885 (2009)). URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17777&lang=en>
6. Protecting the environment using human rights law. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/human-rights-environment>
7. Chamber judgment Tatar v. Romania 27.01.09. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2615810-2848789%22%7D>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-126>

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Галкін Вячеслав Леонідович

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка
м. Івано-Франківськ, Україна*

Вивчення міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб надає можливість ефективного вдосконалення сучасного стану пенсійної сфери як України,